

Empetitir i engrandir III

Hi ha una expressió magnífica en francès que els que no som francòfons “innats” sinó “adventicis” (per dir-ho cartesianament) no deixem mai d’admirar (i això per raons dotades en el fons de ressonàncies irònicament cartesianes). Qualsevol aprenent de francès la pot anotar al seu *journal intime* de l’estranyesa, perquè realment l’expressió diu el contrari del que sembla que vulgui dir. Quan un francòfon exclama, davant d’un fet que se li anuncia o que descobreix, «*ah, je m’en doutais!*», no està dient, com sembla que digui, que ho dubtava, sinó ben al contrari: que n’estava segur, o que ho havia pressentit, o que internament ja ho sabia. Equival, doncs, a la negació del dubte, però estranyament la negació queda aquí elidida. No diu, tot i que aquest sigui el sentit, «*ah, je ne m’en doutais pas!*», que és el que equivaldria a un «*je le savais déjà!*», sinó «*je m’en doutais!*», que sona —però no significa— com «*ah, je ne le savais pas*». La jugada és que tot i dir que en dubtava, en realitat està dient que ja ho sabia. **I aquesta és la darrera frase**, per cert, amb què es tanca el **Micromégas** (1752) de Voltaire. Quan després de la conversa filosòfica que els gegants de Sirius i Saturn mantenen amb els minúsculs humans, la parella de viatgers interestel·lars els prometen un llibre on els homenets podran veure *le bout des choses* —és a dir: la fi de les coses, però també la punta, el seu final en el doble sentit latent de fi i acabament—, els homenets arriben amb el llibre a la seva Acadèmia a París, car hi ha coses que no es poden llegir ni a casa ni pel camí, el lliuren al secretari, que obre el llibre, i que es troba que està en blanc (o ell el veu com un llibre en blanc), i diu la meravellosa expressió: «*Ah! Je m’en étais bien douté.*» Traduccions possibles: M’ho temia, ho hauria jurat, n’estava ben segur, etcètera. D’aquests gegants irrepresentables, ¿què se’n podia esperar? Una cosa invisible, inintel·ligible... Ara, de vegades la radical conversió del dubte en una certesa íntima posa de manifest una maniobra d’abast molt emocionant.

A *Porte des Lilas* (1957), la formidable pel·lícula de **René Clair**, amb un Brassens magnífic (*L'Artiste*) i un Brasseur suprem (Juju), quan aquest Juju li confessa a Maria (Dany Carrel) que tenen amagat un fugitiu de la justícia (*Barbier*, interpretat per Henri Vidal), i que si fos detingut segur que acabaria a la guillotina, li fa jurar a Maria que no dirà res, perquè si l'agafaven ella ja sap el que li espera - «*si quelque chose arrivait, tu sais ce qui l'attend*»- . Llavors Maria respon: «*je m'en doute.*» (minut 53:20). És a dir: «M'ho puc ben imaginar.» El que l'espectador també pot imaginar-se, i no només per la manera en què la noia diu aquest «*je m'en doute*», és que Maria està ja interiorment enamorada d'aquest fugitiu sense haver-lo ni tan sols vist. La immensa curiositat de la noia és el receptacle per a l'amor i la passió. D'això *on ne s'en doute pas*, realment. Com tampoc dubtem de com acaba la gran vida.

Jordi Ibáñez

Professor d'estètica i teoria de les arts, UPF.